DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 29 april 2004 *

I mål C-77/01,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Tribunal Central Administrativo (Portugal), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), tidigare Empresa de Desenvolvimento Mineiro SA (EDM),

och

Fazenda Pública,

i närvaro av:

Ministério Público,

angående tolkningen av artiklarna 2, 4.2, 13 B d och 19.2 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28),

* Rättegångsspråk: portugisiska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av domarna P. Jann, tillförordnad ordförande på femte avdelningen, C.W.A. Timmermans och S. von Bahr (referent),

generaladvokat: P. Léger,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H.A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), genom D. Duarte, advogado,

— Portugals regering, genom M. Pretes, A. Seiça Neves och L. Fernandes, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom T. Figueira och C. Giolito, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 29 maj 2002 av: Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), företrätt av D. Duarte,

Portugals regering, företrädd av V. Guimarães, i egenskap av ombud, och kommissionen, företrädd av C. Giolito och França, i egenskap av ombud,

efter att den 12 september 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Tribunal Central Administrativo har, genom beslut av den 19 december 2000 som inkom till domstolens kansli den 15 februari 2001, i enlighet med artikel 234 EG ställt tre frågor angående tolkningen av artiklarna 2, 4.2, 13 B d och 19.2 i rådets direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28) (nedan kallat sjätte mervärdesskattedirektivet).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (nedan kallat EDM) och Fazenda Pública (skattemyndigheten) angående EDM:s rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt i dess egenskap av skattskyldig person som inte endast genomför transaktioner som ger rätt till avdrag i enlighet med artikel 17.2 a i sjätte mervärdesskattedirektivet, utan som också genomför transaktioner som enligt EDM inte utgör ekonomisk verksamhet

i den mening som avses i artikel 4.2 i nämnda direktiv, eller kringtjänster i samband med finansiella transaktioner i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen i detta.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapslagstiftningen

3 Enligt artikel 2.1 i sjätte direktivet skall mervärdesskatt betalas för leverans av varor och tillhandahållande av tjänster som sker mot vederlag inom landets territorium och som utförs av en skattskyldig person i denna egenskap.

4 Enligt artikel 4.1 i sjätte mervärdesskattedirektivet anses med skattskyldig person varje person som självständigt bedriver någon av de ekonomiska verksamheter som anges i punkt 2 i denna artikel. Begreppet ekonomisk verksamhet definieras i nämnda punkt 2 så, att det omfattar alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, däribland transaktioner som innebär utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav.

5 I enlighet med artikel 11 A.1 a i sjätte mervärdesskattedirektivet utgörs beskattningsunderlaget av allt som utgör det vederlag som leverantören har erhållit eller kommer att erhålla från kunden eller en tredje part för nämnda inköp, inklusive subventioner som är direkt kopplade till priset på leveransen.

6 I artikel 13 B d i sjätte mervärdesskattedirektivet föreskrivs följande:

"Utan att det påverkar tillämpningen av övriga gemenskapsbestämmelser, skall medlemsstaterna undanta

...

d) följande verksamheter:

1. Beviljande av och förhandlingar om krediter och förvaltning av krediter av den person som beviljat kredit.

2. Förhandlingar om och annan befattning med kreditgarantier eller andra säkerheter och förvaltning härav av den som beviljat kredit.

3. Transaktioner och förhandlingar rörande spar- och transaktionskonton, betalningar, överföringar, fordringar, checkar och andra överlåtbara skuldebrev, med undantag av inkasso och factoring.

...

5. Transaktioner och förhandlingar med undantag av förvaltning och förvar rörande aktier, andelar i bolag eller andra sammanslutningar, obligationer och andra värdepapper, dock med uteslutande av följande:

— Handlingar som representerar äganderätt till varor.

— Sådana rättigheter eller värdepapper som avses i artikel 5.3."

7 I artikel 17.2 a i sjätte mervärdesskattedirektivet föreskrivs att "[i] den mån varorna och tjänsterna används i samband med den skattskyldiga personens skattepliktiga transaktioner, skall han ha rätt att dra av följande från den skatt som han är skyldig att betala: Mervärdes[s]katt som skall betalas eller har betalats med avseende på varor eller tjänster som har tillhandahållits eller kommer att tillhandahållas honom av någon annan skattskyldig person."

8 Vad beträffar varor och tjänster som är avsedda att användas av en skattskyldig person för såväl transaktioner för vilka mervärdesskatten är avdragsgill som transaktioner för vilka mervärdesskatten inte är avdragsgill, skall enligt artikel 17.5 första stycket "bara den andel av mervärdesskatten vara avdragsgill som kan hänföras till de förstnämnda transaktionerna". Enligt andra stycket i samma artikel föreskrivs att "denna andel skall bestämmas i enlighet med artikel 19 för alla transaktioner som genomförs av den skattskyldiga personen".

9 Artikel 19.1 och 19.2 i sjätte mervärdesskattedirektivet har följande avfattning:

"1. Den avdragsgilla andelen enligt artikel 17.5 första stycket skall bestå av ett allmänt bråk där

— täljaren är det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdes[s]katt, av den omsättning per år som kan hänföras till transaktioner för vilka mervärdes [s]katt är avdragsgill enligt artikel 17.2 och 17.3,

— nämnaren är det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdes[s]katt, av den omsättning per år som kan hänföras till transaktioner som ingår i täljaren och till transaktioner för vilka mervärdes[s]katt inte är avdragsgill. Medlemsstaterna får i nämnaren också inräkna beloppet av andra subventioner än de[m] som anges i artikel [11.A.1 a].

Andelen skall bestämmas varje år och omräknas till ett procenttal, avrundat uppåt till nästa heltal.

2. Med avvikelse från bestämmelserna i punkt 1, skall från beräkningen av den avdragsgilla andelen undantas den omsättning som kan hänföras till tillhandahållande av anläggningstillgångar som används av den skattskyldiga personen i hans rörelse. Vidare undantas vad som kan hänföras till kringtjänster antingen i samband med fastighets- och finansiella transaktioner eller transaktioner som anges i artikel 13 B d. ..."

Den nationella lagstiftningen

10 I artikel 23 i Código do imposto sobre o valor acrescentado (mervärdesskattelagen) (nedan kallad CIVA) föreskrivs följande:

"1. I de fall den skattskyldige inom ramen för sin verksamhet tillhandahåller varor och tjänster av vilka en del inte ger rätt till skatteavdrag, är endast en viss andel av den ingående skatten avdragsgill. Denna andel skall överensstämma med den andel som de skattepliktiga transaktionerna utgör i förhållande till den totala årsomsättningen.

[...]

4. Den i punkt 1 avsedda avdragsgilla andelen skall beräknas genom ett allmänt bråk, där täljaren består av det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdesskatt, av den omsättning per år som kan hänföras till transaktioner som medför avdragsrätt enligt artiklarna 19 och 20[.1] och där nämnaren består av det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdesskatt, av den omsättning per år som kan hänföras till samtliga transaktioner som genomförts av den skattskyldige, inklusive transaktioner som undantagits från skatteplikt eller vilka av annan anledning inte är skattepliktiga, i synnerhet andra icke beskattningsbara subventioner än utrustningsbidrag.

5. Vid den beräkning som skall göras enligt föregående punkt skall bortses från omsättning av anläggningstillgångar som har använts i företagets verksamhet samt från fastighetstransaktioner och finansiella transaktioner som utgör kringtjänster i förhållande till den verksamhet som bedrivs av den skattskyldige."

11 Enligt artikel 9.28 i CIVA är följande verksamheter undantagna:

"a) Beviljande och förmedling av lån, oavsett i vilken form, inklusive diskonterings- och rediskonteringstransaktioner, samt sådan administration av lånet som utförs av långivaren.

b) Förmedling eller lämnande av av[t]al, borgensåtaganden och andra typer av säkerhet, samt sådan administration härav som utförs av den som lämnat sådan säkerhet.

...

f) Transaktioner och tjänster, inklusive förmedling men exklusive förvaring och administration, avseende aktier, andra andelar i bolag och föreningar, obligationer och andra värdepapper, med undantag för värdepapper som representerar ett visst varuinnehav.

g) Tjänster och transaktioner avseende emission av offentliga eller privata värdepapper.

h) Administration och förvaltning av investeringsfonder."

12 Enligt portugisisk rätt förstås med konsortium ett "avtal mellan två eller flera fysiska eller juridiska personer, som bedriver näringsverksamhet, varigenom dessa ömsesidigt förpliktar sig att utföra viss verksamhet eller verka på visst sätt" för något av de uppräknade ändamålen, däribland uppletande eller utvinning av naturtillgångar (artiklarna 1 och 2 i decreto-lei (lagdekret) n° 231/81 av den 28 juli 1981, *Diário da República* I, serie A, nr 171, av den 28 juli 1981).

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

13 Av beslutet om hänskjutande framgår att EDM utgör ett holdingbolag inom gruvsektorn som efter att ha varit ett offentligägt företag omvandlades till en privaträttslig juridisk person i form av ett aktiebolag från och med september månad år 1989.

14 Enligt artikel 3.1 i bolagets stadgar, sådana de framgår av decreto-lei n° 313/89 av den 21 september 1989 (*Diário da República* I, serie A, nr 218 av den 21 september 1989) har EDM följande huvudsakliga verksamhetsföremål:

"a) Prospektering, uppletande, utvinning, förädling och bearbetning av såväl metalliska som icke-metalliska mineraler — med undantag för radioaktiva sådana — olja och naturgas samt försäljning av dessa tillgångar och av de produkter och sidoprodukter som kan utvinnas ur dessa.

b) Tillämpad forskning och teknikutveckling som direkt syftar till en produktiv investering, genom samarbete med företag (joint ventures).

c) Förvaltning av bolagsandelar som bolaget genom avtal har förvärvat äganderätten till eller erhållit bemyndigande att förvalta, vilka skall avse bolag som bedriver sådan verksamhet som avses i punkt a.

d) Främja investeringar och bildande av bolag vars ändamål berör utvinningsindustrin. Bolaget skall i synnerhet främja samverkan mellan offentliga och privata intressen."

15 EDM hade ända fram till omvandlingen till aktiebolag även, enligt då gällande stadgar, som huvudsakligt verksamhetsföremål särskilt att bistå de företag i vilka det innehade andelar, för att dessa skulle kunna uppta lån vid kreditinstitut med EDM som borgensman.

16 Den hänskjutande domstolen har anfört att EDM:s förvaltning av dess andelsinnehav och dess vetenskapliga och tekniska undersökningar på gruvområdet med avseende på investeringar inom detta område, bland annat genom bildandet av nya företag, alltid har utgjort dess huvudsakliga verksamhet. EDM har vidare endast vid enstaka tillfällen avyttrat sina andelar i bolagen, varvid behållningen i och för sig har uppgått till betydande belopp.

17 EDM ingår i tre konsortier vars enda ändamål är att spåra gruvfyndigheter i tre olika områden i Portugal samt att bedöma lönsamheten av att utvinna dessa fyndigheter. Enligt avtalen som slutits för bildandet av dessa konsortier (nedan kallade konsortialavtalen) skall ett bolag bildas för att säkerställa utvinningen för det fall en gruvfyndighet påträffas och brytning kan visa sig vara lönsam.

18 EDM:s verksamhet i vart och ett av dessa konsortier består i utförande av tekniska undersökningar och samordning av arbetena i egenskap av ledare för konsortiet, samt agerande i olika rådgivande organ och tekniska kommittéer som inrättats för detta ändamål. Fakturor med beskrivning av de arbeten som skall utföras och uppgift om kostnaderna för dessa utfärdas av vart och ett av de företag som ingår i konsortierna och skickas sedan till den som leder konsortierna, det vill säga EDM. Dessa fakturor är uteslutande avsedda att ligga till grund för en senare kostnadsreglering mellan de företag som ingår i konsortierna, enligt de procentsatser för kostnadsfördelning som överenskommits i vart och ett av konsortialavtalen.

19 Det framgår av beslutet om hänskjutande att EDM, med anledning av en ansökan om återbetalning som det framställt, blev föremål för en extern kontroll av den portugisiska skattemyndigheten (nedan kallad skattemyndigheten). Vid denna kontroll fastställdes att EDM mellan åren 1988 och 1992 hade gjort avdrag för mervärdesskatt som om det uteslutande genomfört transaktioner som medför avdragsrätt, medan nämnda skattemyndighet fann att EDM på grund av de genomförda transaktionernas art skulle ha betraktats som en sådan skattskyldig person med blandad verksamhet som omfattas av bestämmelserna i artikel 23 i CIVA, det vill säga att den pro rata-beräkning av avdraget som föreskrivs i denna bestämmelse skulle ha tillämpats.

20 Det skedde nämligen förvärv av varor och tjänster som var gemensamma för olika transaktioner som den skattskyldiga personen bedrev, såsom de som genomfördes för förvaltningen eller för huvudkontoret, för vilka mervärdesskatt drogs av generellt utan uppdelning mellan skattepliktiga transaktioner och sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt.

21 Det konstaterades vid nämnda kontroll att de belopp som EDM felaktigt dragit av uppgick till 137 933 862 PTE (cirka 688 000 euro).

22 Den hänskjutande domstolen har preciserat att följande poster enligt skattemyndigheten utgör sådan inkomst från leverans av varor och/eller tillhandahållande av tjänster som inte ger rätt till skatteavdrag:

— Utdelning på aktier i andra bolag.

— Ränta på lån till företag i vilka EDM äger andel.

— Inkomster från försäljning av aktier och andra värdepapper.

— Avkastning från andra finansiella instrument.

— Värdet av de arbeten som utförts inom ramen för konsortierna, vilka EDM är medlem i och ledare av.

23 Skattemyndigheten anser att utdelningen, låneräntorna, avkastningen från andra kortfristiga finansiella instrument, inklusive aktier, samt inkomsterna från försäljning av aktier och andra värdepapper utgör inkomster från verksamhet som omfattas av undantaget i artikel 9.28 a och f i CIVA, varför de inte ger rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt. När det gäller de arbeten som EDM har utfört inom konsortierna omfattas dessa enligt skattemyndigheten av punkten h i samma bestämmelse i CIVA varför också de är undantagna från mervärdesskatteplikt, eftersom EDM leder konsortierna och har hand om deras investeringar. Eftersom EDM samtidigt bedriver verksamhet som är undantagen från skatteplikt och skattepliktig verksamhet omfattas det av bestämmelserna i artikel

23 i CIVA. Samtliga ovan nämnda inkomster skall således ingå i nämnaren i det allmänna bråk som skall användas för beräkning av den avdragsgilla mervärdesskatten i enlighet med punkt 4 i sistnämnda bestämmelse, eftersom samtliga dessa verksamheter ingår i EDM:s huvudverksamhet. Detta gäller även inkomsterna från försäljning av värdepapper och andra finansiella instrument, då inkomsterna därav enligt skattemyndigheten överstiger inkomsterna från de skattepliktiga transaktionerna.

24 Mot denna bakgrund beräknade skattemyndigheten i beslut den avdragsgilla delen och debiterade mervärdesskatt jämte kostnadsränta för räkenskapsåren 1988–1992.

25 EDM överklagade skattemyndighetens beslut om debitering till Tribunal Tributário de Primeira Instância de Lisboa (Portugal), som biföll talan endast vad avser nämnda utdelningar.

26 EDM överklagade domen till Tribunal Central Administrativo till den del domen inte utgjorde bifall till EDM:s talan i första instans.

27 Den hänskjutande domstolen har preciserat att det i den tvist som den har att avgöra för det första måste avgöras huruvida dels de räntebärande lån som EDM årsvis beviljade företag i vilka det äger andel, dels de arbeten som det utförde för de tre konsortier där EDM självt är medlem, mot ersättning från de övriga medlemmarna i dessa konsortier som leds av EDM — särskilt i den utsträckning arbetena gått utöver det ansvar som EDM har för nämnda arbeten i enlighet med vad som har fastställts i konsortialavtalen — omfattas av begreppet ekonomisk verksamhet. Enligt nämnda domstol måste det för det andra avgöras om försäljningen av aktier och andra värdepapper liksom övriga finansiella instrument och lån som beviljats av EDM utgör kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet, för det fall de skall anses utgöra skattepliktiga transaktioner enligt sjätte mervärdesskattedirektivet.

28 På grundval av dessa överväganden beslutade Tribunal Central Administrativo att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EG-domstolen:

"1) Utgör ett holdingbolags årsvisa beviljande av räntebärande lån till bolag som det äger andelar i ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, när holdingbolagets huvudsakliga verksamhet består i att leda dessa bolag och, i viss utsträckning, även i ställande av säkerhet för lån som dessa upptar ...?"

2) Utgör arbeten som inom ramen för ett konsortialavtal, såsom i förevarande fall, utförs av ett företag, som är medlem av konsortiet och som dessutom leder detta, mot ersättning från de övriga medlemmarna av konsortiet för värdet härav, särskilt i den utsträckning dessa arbeten går utöver det ansvar som detta företag har enligt avtalet i fråga, ekonomisk verksamhet enligt artikel 4.2 i sjätte direktivet?

3) Skall ett bolags finansiella verksamhet, som ger betydligt större årliga inkomster än den verksamhet som enligt bolagsordningen skall utgöra bolagets huvudsakliga verksamhet, anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet?"

Den första och den tredje tolkningsfrågan

29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första och tredje fråga, vilka skall prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida ett holdingbolags finansiella transaktioner i form av årsvist beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka holdingbolaget äger andelar, och i form av försäljning av aktier och andra

värdepapper samt beträffande andra finansiella instrument, utgör ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet och, om så är fallet, i vilken utsträckning dessa finansiella tjänster är undantagna från skatteplikt enligt artikel 13 B d i nämnda direktiv, om de skall anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i detta direktiv, och om den omsättning som är hänförlig till dessa transaktioner följaktligen skall undantas från nämnaren i det allmänna bråk som används för beräkningen av den avdragsgilla delen.

Yttranden som har inkommit till domstolen

30 EDM har gjort gällande att de finansiella transaktioner som skattemyndigheten avser, vilka innefattar räntor på värdepapper, bankinlåning och andra kortfristiga placeringar liksom räntorna på de lån som EDM beviljat de bolag i vilka det äger andelar, och inkomsterna från försäljning av värdepapper och aktier, inte motsvarar dess huvudsakliga verksamhetsföremål enligt artikel 3 i dess stadgar utan utgör sådan verksamhet som den endast kan bedriva i form av kringtjänster.

31 EDM har i detta avseende åberopat dom av den 14 november 2000 i mål C-142/99, Floridienne och Berginvest (REG 2000, s. I-9567), och därvid bland annat hävdat att domstolen där slagit fast att ränta som dotterbolag till ett holdingbolag betalar till detta på grund av lån som holdingbolaget har beviljat dem, såvida dessa lånetransaktioner inte utgör en ekonomisk verksamhet för nämnda holdingbolag i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, inte skall inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen.

32 När det gäller räntorna på kortfristiga placeringar gör EDM gällande att sådana placeringar, eftersom de rättsligt sett skall anses utgöra lån, inte, liksom inte heller lånen till EDM:s dotterbolag, ingår i EDM:s huvudsakliga verksamhet. Dessa lån är för övrigt att likställa med obligationslån eller är åtminstone av samma art som

dessa, varför de skall klassificeras som finansiella kringtjänster (se dom av den 6 februari 1997 i mål C-80/95, Harnas & Helm, REG 1997, s. I-745).

33 Samma bedömning bör göras beträffande försäljning av aktier och andra värdepapper, eftersom deras finansiella karaktär är uppenbar liksom även deras karaktär av kringtjänst. EDM har i fråga om beaktandet av omfattningen av försäljningen av aktier och andra värdepapper som genomförs av någon som inte är ett finansföretag hänvisat till dom av den 20 juni 1996 i mål C-155/94, Wellcome Trust (REG 1996, s. I-3013).

34 EDM har hävdat att artikel 19.2 andra meningen i sjätte direktivet skall tolkas så, att finansiella transaktioner som genomförs av ett företag vars ekonomiska verksamhet enligt artikel 4.1 och 4.2 i nämnda direktiv endast innefattar förvaltningen av dess innehav av andelar i bolag som är verksamma inom gruvsektorn, samt dess vetenskapliga och tekniska undersökningar inom samma sektor, inte skall tas med i det allmänna bråk som används som underlag för att beräkna den avdragsgilla delen, när företaget tillhandahåller tjänster åt andra gruvföretag inom detta område.

35 Den portugisiska regeringen har inledningsvis gjort gällande att EDM inte utgör ett renodlat holdingbolag, utan att det direkt bedriver en kommersiell och industriell verksamhet som i de flesta fall är av samma slag som den verksamhet som bedrivs av de bolag som EDM äger andel i.

36 När det gäller räntor på lån har den portugisiska regeringen hävdat att ersättningen står föreskriven i låneavtalen och att den är avpassad efter det utlånade kapitalbeloppet, vilket skiljer den från utdelningar där någon direkt koppling mellan utbetalningen av utdelningarna och värdet av den tillhandahållna tjänsten inte kan påvisas (se domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, punkt 14). Även när det gäller försäljningen av aktier och andra värdepapper är priset på dessa beroende av värdet på de värdepapper som säljs och samma pris hänger i kvantitativt hänseende samman med nämnda värde.

37 Med hänsyn till arten av EDM:s verksamhet och till bland annat den omständigheten att verksamhet som omfattas av artikel 13 B d i sjätte direktivet endast i undantagsfall anses vara kommersiell (se domarna i de ovannämnda målen Wellcome Trust, punkt 35, och Harnas & Helm, punkt 16), går det inte att dra slutsatsen att lån och försäljning av aktier alltid och enbart sker inom ett holdingbolags icke-kommersiella verksamhet. Även om dessa lån och aktieförsäljningar uteslutande rör EDM:s dotterbolag finns det inte något som hindrar att de genomförs så, att de också blir en inkomstkälla för EDM, som skulle kunna använda inkomsterna i sin affärsverksamhet.

38 Den portugisiska regeringen anser följaktligen att ett holdingbolags årsvisa beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka det äger andel, liksom försäljning av aktier och andra värdepapper, utgör ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet.

39 Enligt nämnda regering utgör dessa lån och försäljningar av aktier och andra värdepapper finansiella transaktioner som med tillämpning av artikel 13 B d punkt 5 i sjätte direktivet är undantagna från skatteplikt, då de är en följd av den skattskyldiga personens verksamhet. Dessa transaktioner kan alltså inte anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i nämnda direktiv (se dom av den 11 juli 1996 i mål C-306/94, Régie dauphinoise, REG 1996, s. I-3695, punkt 22). Denna slutsats bekräftas enligt den portugisiska regeringen av det betydande beloppet från dessa transaktioner och deras återkommande karaktär.

40 Kommissionen anser med stöd av punkterna 26–31 i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest att ett holdingbolags beviljande av lån till dess dotterbolag skall anses som en ekonomisk verksamhet i enlighet med artikel 4.2 i sjätte direktivet, bestående i användning av ett kapital för att fortlöpande vinna intäkter därav i form av ränta, i den mån denna verksamhet inte utövas endast tillfälligt utan affärsmässigt syfte eller i kommersiellt syfte, en förvaltning som bland annat kännetecknas av en önskan att det investerade kapitalet skall förränta sig.

41 Om detta är fallet utgör de räntor som betalats till ett holdingbolag från dotterbolagen ersättning för transaktioner som är undantagna från skatteplikt enligt artikel 13 B d i sjätte direktivet, och de skall tas med i nämnaren i det allmänna bråk som används för beräkningen av den avdragsgilla delen i enlighet med artikel 19 i nämnda direktiv.

42 Kommissionen har i fråga om de finansiella transaktioner som inte utgör lån från EDM till dess dotterbolag hävdat att tre typfall kan urskiljas bland dessa.

43 När det gäller det första typfallet har kommissionen gjort gällande att om den hänskjutande domstolen finner att EDM:s finansiella verksamhet bedrivs inom ramen för företagets verksamhetsföremål eller i kommersiellt syfte, omfattas denna verksamhet således av tillämpningsområdet för mervärdesskatt (se domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, punkt 28), men den är samtidigt undantagen från skatteplikt. Dessa transaktioner kan oavsett belopp inte anses utgöra kringtjänster, och de skall därför tas med i nämnaren i det allmänna bråk som används för beräkningen av den avdragsgilla delen i enlighet med artikel 19 i sjätte direktivet.

44 Om det anses att nämnda finansiella verksamhet inte är skattepliktig och att det helt enkelt rör sig om förvaltning av privat förmögenhet till följd av ett egendomsinnehav rör det sig i det andra typfallet om en verksamhet som ligger utanför mervärdesskattens tillämpningsområde.

45 Kommissionen har i fråga om det tredje typfallet preciserat att även om de berörda transaktionerna faller inom mervärdesskattens tillämpningsområde, skall de anses utgöra kringtjänster, vilket betyder att de inte kan anses ingå i den skattskyldiga personens normala näringsverksamhet.

46 Kommissionen har i detta avseende med stöd av punkt 21 i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise hävdat att den omständigheten att inkomsterna från EDM:s finansiella transaktioner överstiger inkomsterna från dess huvudsakliga verksamhet inte medför att begreppet kringtjänst kan uteslutas. För ett sådant företag som EDM, vars verksamhet avseende prospektering och uppletande ger avkastning först på medelfristig sikt och på lång sikt kan visa sig vara olönsam, får inkluderandet av de finansiella transaktionerna i nämnaren i det allmänna bråk som används för beräkningen av den avdragsgilla delen tvärtom den effekten att avdragsberäkningen snedvrids och följaktligen att mervärdesskattens neutralitet kan ifrågasättas. Verksamheter som inte faller inom ramen för detta företags normala näringsverksamhet skall alltså anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet, oavsett vilka inkomster de genererar.

Domstolens bedömning

47 Domstolen erinrar inledningsvis om att även om det i artikel 4 i sjätte direktivet anges ett mycket vitt tillämpningsområde för mervärdesskatt (se dom av den 4 december 1990 i mål C-186/89, Van Tiem, REG 1990, s. I-4363, punkt 17), är det endast verksamheter av ekonomisk art som omfattas av denna bestämmelse (se domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 15).

48 Enligt artikel 4.1 i sjätte direktivet avses med skattskyldig person varje person som självständigt bedriver sådan ekonomisk verksamhet. Begreppet ekonomisk verksamhet definieras i punkt 2 i nämnda artikel såsom omfattande alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, i synnerhet utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav. Detta "utnyttjande"-begrepp avser i enlighet med principen om att det gemensamma systemet för mervärdesskatt skall vara neutralt, samtliga dessa transaktioner oavsett rättslig form (se domarna i de ovannämnda målen Van Tiem, punkt 18, och Régie dauphinoise, punkt 15).

49 Det framgår i detta avseende av domstolens fasta rättspraxis att endast betalningar som utgör vederlag för en transaktion eller ekonomisk verksamhet faller inom mervärdesskattens tillämpningsområde, och att detta inte är fallet med dem som följer av rena egendomsinnehavet (se dom av den 22 juni 1993 i mål C-333/91, Sofitam, REG 1993, s. I-3513, punkt 13, domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 17, och domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, punkt 26).

50 Vidare framgår av artikel 2.1 i sjätte direktivet att en skattskyldig person skall handla "i denna egenskap" för att en transaktion skall kunna mervärdesbeskattas (domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 15).

51 Av vad som anförts ovan följer att det i ett mål som det vid den nationella domstolen för det första måste fastställas huruvida de olika ifrågavarande finansiella transaktionerna utgör någon av de verksamheter som avses i artikel 2.1 samt artikel 4.1. och 4.2 i sjätte direktivet, eller om de faller utanför direktivets tillämpningsområde.

52 När det gäller de finansiella transaktioner som omfattas av sjätte direktivet skall det för det andra kontrolleras om dessa undantas från skatteplikt enligt artikel 13 B d i det direktivet.

53 Enligt artikel 17.5 i sjätte mervärdesskattedirektivet gäller för det tredje att om den skattskyldige utnyttjar varor eller tjänster, för vilka ingående mervärdesskatt har erlagts, för att genomföra såväl transaktioner för vilka mervärdesskatten är avdragsgill som transaktioner för vilka mervärdesskatten inte är avdragsgill, måste det i enlighet med artikel 19 i detta direktiv beräknas hur stor del av den erlagda ingående mervärdesskatten som är avdragsgill.

54 Domstolen erinrar i detta avseende om att det av dess rättspraxis framgår att transaktioner som inte omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde och som alltså inte ger rätt till avdrag skall undantas från beräkningen av den avdragsgilla andel som avses i artiklarna 17 och 19 i sjätte direktivet. Annars kan målsättningen med det gemensamma mervärdesskattesystemet, nämligen att uppnå neutralitet, äventyras (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Sofitam, punkterna 13 och 14, samt dom av den 27 september 2001 i mål 16/00, Cibo Participations, REG 2001, s. I-6663, punkt 44).

55 Vid beräkningen av det avdragsgilla beloppet skall det för det fjärde undersökas om de ifrågavarande finansiella transaktioner som omfattas av sjätte direktivet, men som undantas med stöd av artikel 13 B d i detsamma, skall anses utgöra kringtjänster då det i detta fall enligt artikel 19.2 andra meningen i nämnda direktiv, och med avsteg från punkt 1 i den artikeln, skall bortses från den omsättning som avser sådana transaktioner när den avdragsgilla delen beräknas.

Sjätte mervärdesskattedirektivets tillämpningsområde

56 Förutom till de räntor som EDM har uppburit på lån som det beviljat de bolag i vilka det är delägare har den hänskjutande domstolen också hänvisat till försäljning av värdepapper och annan likviditetsförvaltning. Av de yttranden som ingivits till domstolen, samt av svaren på domstolens skriftliga frågor till EDM, synes framgå att det faktiskt rör sig om försäljningar av aktier och andelar i investeringsfonder, betalningar av räntor på bankmedel och på sådana värdepapper som statsobligationer och bankcertifikat samt avkastning på placeringar i investeringsfonder.

57 I detta avseende skall det inledningsvis erinras om att enligt fast rättspraxis utgör förvärv och innehav av andelar inte i sig sådan ekonomisk verksamhet som avses i sjätte direktivet och som innebär att förvärvaren skall betraktas som skattskyldig. Enbart förvärv av ekonomiska andelar i andra företag utgör nämligen inte ett utnyttjande av en tillgång i syfte att fortlöpande vinna intäkt därav, eftersom en eventuell utdelning, vilken är resultatet av detta delägande, inte beror på något annat än att tillgången befinner sig i mottagarens ägo och inte utgör ersättning för någon ekonomisk verksamhet i direktivets mening (se domarna i de ovannämnda målen Harnas & Helm, punkt 15, samt Floridienne och Berginvest, punkt 21). Då denna verksamhet alltså inte i sig utgör ekonomisk verksamhet i den mening som avses i nämnda direktiv förhåller det sig på motsvarande sätt i fråga om verksamhet som består i att avveckla aktieinnehav (se domen i det ovannämnda målet Wellcome Trust, punkt 33, och dom av den 26 juni 2003 i mål C-442/01, KapHag, REG 2003, s. I-6851, punkterna 38 och 40).

58 Inte heller blotta förvärvet och avyttringen av andra värdepapper utgör utnyttjande av egendom i syfte att fortlöpande vinna intäkter eftersom den enda inkomsten från dessa transaktioner består i en eventuell vinst vid försäljningen av dessa värdepapper.

59 Sådana transaktioner kan nämligen i princip inte i sig utgöra ekonomisk verksamhet i den mening som avses i sjätte direktivet. Det framgår visserligen av artikel 13 B d punkt 5 i det direktivet att transaktioner avseende värdepapper kan omfattas av tillämpningsområdet för mervärdesskatt. De transaktioner som avses i denna bestämmelse är emellertid de som består i att fortlöpande vinna inkomster från verksamhet som består av mer än bara förvärv och försäljningar av värdepapper, såsom transaktioner i en affärsverksamhet avseende handel med värdepapper.

60 Härav följer att ett företag vars verksamhet uteslutande avser försäljning av aktier och andra värdepapper, såsom andelar i investeringsfonder, skall anses ha begränsat sig till att förvalta en investeringsportfölj i likhet med en privat investerare när det gäller nämnda verksamhet (se domen i det ovannämnda målet Wellcome Trust, punkt 36).

61 Varken det faktum att en avyttring av andelar är mycket omfattande eller det förhållande att rådgivningsfirmor anlitas i samband med en sådan försäljning utgör kriterier enligt vilka en privat investerares verksamhet, som faller utanför sjätte direktivets tillämpningsområde, kan skiljas från den verksamhet som bedrivs av en investerare vars transaktioner utgör ekonomisk verksamhet (se domen i det ovannämnda målet Wellcome Trust, punkt 37).

62 Domstolen konstaterar således att verksamhet som enbart består i försäljning av aktier och andra värdepapper såsom andelar i investeringsfonder, inte utgör ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte mervärdesskattedirektivet och den omfattas därmed inte heller av tillämpningsområdet för detta direktiv.

63 När det gäller avkastningen på placeringar i investeringsfonder konstaterar domstolen att denna inte utgör ett direkt vederlag för tillhandahållande av tjänster i form av ställande av kapital till förfogande för tredje man (se domen i det ovannämnda målet Régie Dauphinoise, punkterna 16 och 17). En sådan avkastning utgör lika litet som utdelningar ett faktiskt vederlag för en tillhandahållen tjänst. Placeringarna utgör därmed inte ett tillhandahållande av tjänster "mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet, och de faller därmed inte heller inom mervärdesskattens tillämpningsområde (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 juni 2003 i mål C-305/01, MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, REG 2003, s. I-6729, punkt 47).

64 Av den rättspraxis som angivits i punkt 54 i föreliggande dom framgår att i den mån en ren försäljning av aktier eller andra värdepapper såsom andelar i en investeringsfond liksom avkastningen på placeringar i investeringsfonder inte omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde, skall omsättningen avseende dessa transaktioner undantas från beräkningen av den avdragsgilla del som avses i artiklarna 17 och 19 i detta direktiv.

65 Enligt domstolens rättspraxis gäller däremot att räntor som uppbärs av ett holdingbolag som ersättning för lån som det beviljat bolag i vilka det äger andelar inte skall undantas från mervärdesskattens tillämpningsområde, eftersom betalningen av dessa räntor inte följer enbart av egendomsinnehavet, utan utgör vederlag för tillhandahållande av kapital till förmån för tredje man (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 17).

66 När det gäller frågan huruvida ett holdingbolag i en sådan situation tillhandahåller denna tjänst i egenskap av skattskyldig person har domstolen i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise slagit fast att en person handlar i denna egenskap när denne genomför transaktioner som utgör en bestående och nödvändig direkt förlängning av dennes skattepliktiga verksamhet, såsom när en förvaltare uppbär räntor som är avkastning av investeringen av de belopp som denne har erhållit av sina kunder inom ramen för förvaltningen av deras fasta egendom.

67 Detta gäller *a fortiori* när de berörda transaktionerna genomförs i affärsmässigt eller kommersiellt syfte, som bland annat kännetecknas av en vilja att få avkastning på det investerade kapitalet.

68 Domstolen konstaterar emellertid att ett företag handlar på detta sätt när det använder de medel som utgör en del av dess tillgångar för att tillhandahålla tjänster som utgör en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i sjätte direktivet. Exempel härpå är ett holdingbolags beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka det är delägare, oavsett om dessa lån beviljas som ekonomiskt stöd till nämnda bolag, som placering av likviditetsöverskott eller av andra skäl.

69 Räntor som betalas till ett företag som ersättning för inlåning på bankkonto eller placeringar i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat skall inte heller undantas från mervärdesskattens tillämpningsområde, då de utbetalda räntorna inte härrör från det rena egendomsinnehavet utan utgör vederlag för att kapital ställs till förfogande till förmån för tredje man (se, för ett liknande

resonemang, domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, punkt 17). Av föregående punkt följer att ett företag handlar i egenskap av skattskyldig person när det på detta sätt utnyttjar medel som ingår i dess tillgångar.

70 Domstolen konstaterar således att ett holdingbolags årsvisa beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka det äger andel liksom företagets placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat, utgör ekonomisk verksamhet som bedrivs av en skattskyldig person i dennes egenskap av skattskyldig i den mening som avses i artikel 2.1 och 2.4 andra stycket i sjätte direktivet.

Begreppet transaktioner som är undantagna från skatteplikt

71 Domstolen konstaterar att ett holdingbolags verksamhet är undantagen från skatteplikt enligt artikel 13 B d punkterna 1 och 5, i den omfattning som verksamheten avser beviljande av lån till bolag i vilka holdingbolaget är delägare och placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat, när detta skall betecknas som tillhandahållande av tjänster som omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet.

Beräkningen av den avdragsgilla delen

72 När det berörda företaget genomför såväl transaktioner som ger rätt till avdrag som transaktioner som inte medför sådan rätt, följer det av artikel 17.5 andra stycket i sjätte direktivet att den avdragsgilla del som skall tillämpas på den ingående mervärdesskatt som erlagts skall beräknas i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 19 i nämnda direktiv.

73 Det följer i det avseendet av artikel 19.1 i sjätte direktivet att den avdragsgilla delen räknas fram genom ett allmänt bråk där den totala omsättningen från transaktioner som ger avdragsrätt, exklusive mervärdesskatt, tas med i täljaren. I nämnaren ingår den totala omsättningen, exklusive mervärdesskatt, från de transaktioner som ingår i täljaren samt de transaktioner som inte medför någon avdragsrätt, såsom transaktioner som undantas från skatteplikt enligt artikel 13 B d i detta direktiv. Som framgår av punkt 54 i föreliggande dom skall transaktioner som inte omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet undantas från beräkningen av nämnda avdragsgilla del.

Undantaget från skatteplikt för kringtjänster

74 Det skall alltså prövas om ett holdingbolags beviljande av lån till bolag i vilka det äger andel och dess placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer och bankcertifikat, vilka i enlighet med artikel 13 B d punkterna 1 och 5 i sjätte direktivet utgör kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen däri, för vilket fall det i sistnämnda bestämmelse föreskrivs att det vid beräkningen av den avdragsgilla delen skall bortses från sådana transaktioner.

75 Vid tillämpningen av artikel 19.1 i sjätte direktivet leder en ökning av den omsättning som är hänförlig till transaktioner som inte ger rätt till avdrag till en minskning av den mervärdesskatt som den skattskyldiga personen får dra av. Avsikten med att undanta vissa kringtjänster från nämnaren i det allmänna bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla delen enligt artikel 19.2 andra meningen i sjätte direktivet är att neutralisera de negativa verkningarna för den skattskyldiga personen av denna inneboende konsekvens av beräkningen. Därigenom skall man undvika att dessa transaktioner snedvrider beräkningen varvid det neutralitetsändamål som garanteras i sjätte direktivet uppnås.

76 Som domstolen slog fast i punkt 21 i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, gäller nämligen att beräkningen av avdraget skulle förvanskas om all avkastning av den skattskyldiges finansiella transaktioner, som har samband med en skattepliktig verksamhet, inkluderades i ovannämnda nämnare även då det för erhållande av en sådan avkastning inte förutsätts att varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas utnyttjas eller det åtminstone inte förutsätts annat än en mycket begränsad användning av dessa.

77 Domstolen påpekar i detta avseende att omfattningen av de inkomster som genereras av de finansiella transaktioner som omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet kan indikera att dessa inte skall anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen i sjätte direktivet. Den omständigheten att de inkomster som genereras av sådana transaktioner överstiger inkomsterna från den verksamhet som av företaget har angetts vara den huvudsakliga, kan emellertid inte i sig utesluta att dessa klassificeras som kringtjänster i den mening som avses i nämnda bestämmelse. I en situation som den i målet vid den nationella domstolen, där prospekteringen beräknas ge avkastning först på medelfristig sikt eller kanske inte alls, och där omsättningen från transaktioner som medför avdragsrätt följaktligen riskerar att bli mycket begränsad, leder det faktum att dessa transaktioner tas med uteslutande på grund av omfattningen av de inkomster som de genererar just till en snedvridning vid avdragsberäkningen, vilket kommissionen också med rätta har påpekat.

78 Av vad som anförts ovan följer att som kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen i sjätte direktivet bör anses ett holdingbolags årsvisa beviljande av lån till bolag i vilka det äger andel liksom företagets placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat, i den mån som dessa transaktioner innebär en mycket begränsad användning av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas. Oavsett att omfattningen av de inkomster som genereras av de finansiella transaktioner som omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet kan indikera att dessa transaktioner inte skall anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i nämnda bestämmelse, kan den omständigheten att de inkomster som genereras av sådana transaktioner överstiger inkomsterna från den verksamhet som av företaget har angetts vara den huvudsakliga emellertid inte i sig utesluta att dessa klassificeras som kringtjänster.

79 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa om de berörda transaktionerna i målet vid den nationella domstolen endast omfattar ett mycket begränsat utnyttjande av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas och, i förekommande fall, undanta räntor som genererats vid dessa transaktioner från nämnaren i det bråk som används vid beräkning av den avdragsgilla delen.

80 Den första och den tredje frågan skall följaktligen besvaras så, att i fråga om en sådan situation som den som är uppe till prövning i målet vid den nationella domstolen gäller följande:

— Verksamhet som enbart består i försäljning av aktier och andra värdepapper såsom andelar i investeringsfonder utgör inte ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, och den omfattas därmed inte heller av tillämpningsområdet för detta direktiv.

— Placeringar i investeringsfonder utgör inte tillhandahållande av tjänster "mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet, och de omfattas alltså inte av dess tillämpningsområde.

— Omsättningen avseende dessa transaktioner skall följaktligen undantas vid beräkningen av den avdragsgilla del som avses i artiklarna 17 och 19 i nämnda direktiv.

— Ett holdingbolags årsvisa beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka det äger andel liksom företagets placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat, utgör däremot en ekonomisk

verksamhet som bedrivs av en skattskyldig person i dennes egenskap av skattskyldig i den mening som avses i artikel 2.1 och artikel 4 andra stycket i sjätte direktivet.

Dessa transaktioner är emellertid undantagna från mervärdesskatteplikt enligt artikel 13 B d punkterna 1 och 5 i samma direktiv.

Vid beräkningen av den avdragsgilla delen enligt artiklarna 17 och 19 i sjätte direktivet skall dessa transaktioner betraktas som kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen däri, i den mån som dessa innebär en mycket begränsad användning av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas. Oberoende av att omfattningen av de inkomster som genererats av de finansiella transaktioner som omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet kan indikera att dessa transaktioner inte skall anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i nämnda bestämmelse, kan den omständigheten att de inkomster som genereras av sådana transaktioner överstiger inkomsterna från den verksamhet som av företaget har angetts vara den huvudsakliga emellertid inte i sig utesluta att dessa klassificeras som kringtjänster.

Det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa om de berörda transaktionerna i målet vid den nationella domstolen endast omfattar ett mycket begränsat utnyttjande av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas och, i förekommande fall, undanta räntor som genererats vid dessa transaktioner från nämnaren i det bråk som används vid beräkning av den avdragsgilla delen.

Den andra frågan

81 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra fråga för att få klarhet i huruvida sådana arbeten som är i fråga i målet vid den nationella domstolen —

vilka utförts i enlighet med bestämmelserna i ett konsortialavtal som slutits av ett bolag som förutom att vara medlem av konsortiet också leder detta — utgör skattepliktiga transaktioner enligt sjätte direktivet, i synnerhet när nämnda bolag utför arbeten som går utöver vad som enligt avtalet utgör dess del av nämnda arbeten och detta föranleder betalning för det extra arbetet från övriga medlemmar av detta konsortium.

Yttranden som inkommit till domstolen

82 Enligt EDM följer det av artikel 2.1 i sjätte direktivet att det för att få klarhet i huruvida det är fråga om ett tillhandahållande av tjänster i mervärdesskattehänseende, räcker att undersöka om tillhandahållandet kan klassificeras som en transaktion som genomförts "mot vederlag".

83 EDM har i detta avseende hävdat att den skyldighet att utföra vissa arbeten som varje företag i konsortiet påtagit sig, och som tillskrivits ett givet värde, inte kan utgöra vederlag för motsvarande skyldigheter som andra företag i samma konsortium åtagit sig. Ett föreskrivet tillhandahållande utgör inte vederlag för ett annat sådant. Syftet med dem är snarare att uppnå ett gemensamt mål. De värden som avtalsparterna tillskriver dem bestäms inte för att betalning skall utgå. Syftet med avtalet som slutits mellan medlemmarna i konsortiet är just att sådan betalning inte skall ske, då det föreskrivs att varje företag skall utföra de arbeten som åvilar detsamma. Nämnda värden är alltså uteslutande ägnade att utgöra en ekonomisk måttstock för varje företags del. Härav följer att dessa arbeten inte kan klassificeras som transaktioner "som sker mot vederlag", vare sig den del som motsvarar eller den del som understiger den del som tilldelats det berörda företaget, eller som överstiger denna del.

84 Kommissionen har erinrat om att ett av de sätt på vilka mervärdesskattens tillämpningsområde, vilket omfattar alla stadier av produktion, distribution och tillhandahållande av tjänster, begränsas är kravet på att transaktionerna sker mot vederlag i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet.

85 De arbeten som EDM utförde inom ramen för de konsortier i vilka det deltar skall anses utgöra ekonomisk verksamhet i den mening som avses i sjätte direktivet, om dessa arbeten ytterst syftar till att skattepliktiga transaktioner, som utförs mot vederlag, skall genomföras.

Domstolens bedömning

86 Domstolen erinrar om att de arbeten som utförs inom ramen för ett konsortium, vilka ombesörjs av var och en av dess medlemmar för dess räkning, i mervärdesskattehänseende i princip inte skiljer sig från de arbeten som ett företag utför för sin egen räkning. Följaktligen skall de behandlas på samma sätt som sistnämnda arbeten. Som framgår av artikel 2.1 i sjätte direktivet är det nämligen endast varuleveranser och tillhandahållande av tjänster som sker mot vederlag som mervärdesbeskattas. I den mån leveranser av varor eller tillhandahållande av tjänster inte sker mot vederlag för tredje mans räkning kan de alltså i princip inte utgöra skattepliktiga transaktioner, dock med undantag av bland annat de fall som föreskrivs i artikel 6.2 första stycket b i sjätte direktivet.

87 Det framgår av beslutet om hänskjutande i målet vid den nationella domstolen samt av yttrandena i målet som inkommit till EG-domstolen att de arbeten som medlemmarna i de ifrågavarande konsortierna utfört, och som motsvarar den del som enligt avtal tilldelats var och en av dessa, inte betingar något vederlag. För dessa arbeten har alltså inte någon skattepliktig transaktion utförts.

88 Sådana arbeten som de som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilka utförts av medlemmarna i ett konsortium i enlighet med bestämmelserna i ett konsortialavtal och som svarar mot den del som enligt avtal har tilldelats var och en av dessa, utgör följaktligen inte någon varuleverans eller något tillhandahållande av tjänster "som sker mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet, och således inte heller någon skattepliktig transaktion i enlighet med den artikeln. Den omständigheten att dessa arbeten genomförts av den medlem i konsortiet som leder detsamma saknar betydelse.

89 När en medlem av konsortiet utför mer än det arbete som åligger denne enligt nämnda avtal, och detta föranleder betalning för det extra arbetet från de övriga medlemmarna i konsortiet, utgör detta extra arbete däremot en varuleverans eller ett tillhandahållande av tjänster som sker mot vederlag i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet.

90 I enlighet med artikel 11 A.1 a i sjätte direktivet utgörs i detta fall beskattningsunderlaget av det belopp som faktiskt uppburits av den berörda medlemmen i nämnda konsortium som betalning för den del av arbetena som går utöver vad som fastställts i konsortialavtalet.

91 Den andra tolkningsfrågan skall följaktligen besvaras så, att sådana arbeten som de som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilka utförts av medlemmarna i ett konsortium i enlighet med bestämmelserna i ett konsortialavtal och som svarar mot den avtalsenliga del som var och en av dessa har tilldelats, utgör inte någon varuleverans eller något tillhandahållande av tjänster "som sker mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet, och är således inte heller någon skattepliktig transaktion i enlighet med detta direktiv. Det saknar härvidlag betydelse att dessa arbeten har genomförts av den medlem i konsortiet som leder detsamma. När en medlem av konsortiet utför mer än det arbete som åligger denne enligt nämnda avtal, och detta föranleder betalning för det extra arbetet från de övriga medlemmarna i konsortiet, utgör detta extra arbete däremot en varuleverans eller ett tillhandahållande av tjänster som "sker mot vederlag" i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

Rättegångskostnader

92 De kostnader som har förorsakats den portugisiska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 19 december 2000 har ställts av Tribunal Central Administrativo — följande dom:

1) **I fråga om en sådan situation som den som är uppe till prövning i målet vid den nationella domstolen gäller följande:**

— **Verksamhet som enbart består i försäljning av aktier och andra värdepapper såsom andelar i investeringsfonder, utgör inte ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund, och den omfattas därmed inte heller av tillämpningsområdet för detta direktiv.**

Placeringar i investeringsfonder utgör inte tillhandahållande av tjänster "mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet 77/388, och de omfattas alltså inte av dess tillämpningsområde.

Omsättningen avseende dessa transaktioner skall följaktligen undantas från beräkningen av den avdragsgilla del som avses i artiklarna 17 och 19 i nämnda direktiv.

— Ett holdingbolags årsvisa beviljande av räntebärande lån till bolag i vilka det äger andel, liksom företagets placeringar på bankkonton eller i värdepapper såsom statsobligationer eller bankcertifikat, utgör däremot en ekonomisk verksamhet som bedrivs av en skattskyldig person i dennes egenskap av skattskyldig i den mening som avses i artikel 2.1 och 2.4 andra stycket i sjätte direktivet 77/388.

Dessa transaktioner är emellertid undantagna från mervärdesskatteplikt enligt artikel 13 B d punkterna 1 och 5 i samma direktiv.

Vid beräkningen av den avdragsgilla delen enligt artiklarna 17 och 19 i sjätte direktivet 77/388 skall dessa transaktioner betraktas som kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 andra meningen däri, i den mån som dessa innebär en mycket begränsad användning av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas. Oberoende av att omfattningen av de inkomster som genererats av de finansiella transaktioner som omfattas av tillämpningsområdet för sjätte direktivet 77/388 kan indikera att dessa transaktioner inte skall anses utgöra kringtjänster i den mening som avses i nämnda bestämmelse, kan den omständigheten att de inkomster som genereras av sådana transaktioner överstiger inkomsterna från den verksamhet som av företaget har angetts vara den huvudsakliga emellertid inte i sig utesluta att dessa klassificeras som kringtjänster.

Det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa om de berörda transaktionerna i målet vid den nationella domstolen endast omfattar ett mycket begränsat utnyttjande av varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas och, i förekommande fall, undanta räntor som genererats vid dessa transaktioner från nämnaren i det bråk som används vid beräkning av den avdragsgilla delen.

2) Sådana arbeten som de som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilka utförts av medlemmarna i ett konsortium i enlighet med bestämmelserna i ett konsortialavtal och som svarar mot den avtalsenliga del som var och en av dessa har tilldelats, utgör inte någon varuleverans eller något tillhandahållande av tjänster "som sker mot vederlag" i den mening som avses i artikel 2.1 i sjätte direktivet 77/388, och de är således inte heller någon skattepliktig transaktion i enlighet med detta direktiv. Det saknar härvidlag betydelse att dessa arbeten har genomförts av den medlem i konsortiet som leder detsamma. När en medlem av konsortiet utför mer än det arbete som åligger denne enligt nämnda avtal, och detta föranleder betalning för det extra arbetet från de övriga medlemmarna i konsortiet, utgör detta extra arbete däremot en varuleverans eller ett tillhandahållande av tjänster som "sker mot vederlag" i den mening som avses i nämnda bestämmelse.

Jann Timmermans von Bahr

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 29 april 2004.

R. Grass V. Skouris

Justitiesekreterare Ordförande